

TANDORI DEZSŐ

Rögtön aznap

1. Elsőre (első napra) mindjárt: az előadás sikerül-e, sikerül-e magatárából a napoknak kipördülnie tervezetten, így az *Esőnap* – a pótnap tehát – épp az eredeti, ergo a pótlást akarta volna az író eredetiként adni? Vass Tiborra jellemző indítás! Elnézést kérek, Olvasó, hogy a könyv hátlapján csekély szövegem áll. Semmi elfogultság – inkább elfogódottság! – vezet, amikor azt a költészetet, jelleget próbálok elemezni itt, amely (amilyen) a Vass Tiboré is.

2. Nagyon művelt, líránkban mindegyre körültekintő költő az *Esőnap* szerzője, mégis – mintha ez az „azonnaliség” lenne (tőlem, enyhén szólva sem idegen), egyik, szembeszökő tulajdonsága. Az egyik csak, mondom. Mert a második az áradásban is a gondolati elem. Széles ívbe foglalja közlendőjét, ezeket a „darabokat” jól szeleteli, a hosszak ellenére valahogy egyenletes jelleget adnak; van, amelyikbe több anyag fér, a keretbe, foglalatba, „hurkabélbe”, mit mondjak – van, amelyikbe kevesebb. Van, amelyik (említettük) líratörténeti mottót kíván meg, s akadnak helyek bőven, ahol épp ezek az idézetek, utalások adnak magának a versnek többletet. Az azonnaliséghez jól illő félhosszú vers, netán a terjedelmesebb „középtávú”: Vassnak nagyon alkalmas formázási lehetőségei. Igazi elbeszélő költő, ám ebbe a zsánerbe drámai fordulatok is jól illenek.

3. Dolgozom, íme, a könyvvel.

Belső szomszédságok, tessék. Bal felől az egyik lapon még azt olvassuk, hogy „Lenne gondja konyhán is / a dámóci papnak...” S ha nem látjuk is a hosszúkás vers rövid címét (*Életre kellő*), s Ady, Kun Marcella s Batman idézeteit, érzékeljük: helyi jellegek erős használatával nyilván valami fontos közlendő fut, jön, a dolog ilyennel zárulnak, s bár „Kun Marcella” szájába adja a költő a szót, ilyen hangzik: „meglásd, az lesz, amit nem reménylesz, / az írásba egyszer beledöglesz”, és ez teljességgel vasstibori; jöllehet nem kívánom neki, hogy e komoly kijelentés közelebbi valóságát valaha is megállja. (Mint e sorok jóval idősebb írója itt, aki „költői” látása, egyénített helyzetértékelése okán lépett volna gyakorlatilag már a több tonnas autó elé-alá, ha...)

Mondom, mondaton kívülre keveredve, Vass Tibor megfigyelésjellegeit ezzel is viszonylagos hűséggel követve (hiszen nagyon is kedvelt költőmet nem megbírálni, csak ismeretni akarom), a következő vers már nem az örökléttel foglalkozik, hanem azzal, hogy tíz perce van poétánknak a vers megírására, s e *megírációt*, *migrációt*, más rációt fontosnak tartja – Szabó Lőrinc s némelyünk további áldó engedelmeivel – közölni is, dolgát erre alapozni. Hogy aztán a hathatós kötermi (ah, Vass poétám! „kóterni”, így gépeltem a szót! / lapos fingások következzenek. Az életfelelősség és az életröhej egy napra összpontosító költője az *Esőnap*-Vass, ám ha azonnalra megvannak a dolgok, ismétlen, az sem baj neki.

Juhász Gyulától is van mottója, s oly jellemző a versím: *Mink, magunk*. Költőnk nevezetes, már-már emblémás műve kezdődik így, kedvelői ismerjük: „Történik, hogy nagyanyám meghal. / Mással is megesik az ilyesmi, / szokott dolog...” Igen jól felismerszik a már most karakteres Vass-hang efféle közlésekről, főleg tagolásukról.

4. Meg úgy egyáltalán: nem fukarkodik szórakoztatásunkkal! Rokonszenves verbeszéde. (Nem frázis itt ez az oly nagyon lekoptatott szó.) Vass erősen kollokvialis költő. Teheti, hogy az legyen, mert már-már csattanóra komponál, nagyjából tudja, netán versének írása közben rájön, hova akar kifutni az üggyel. Szép szakaszok emelkednek ki a nagyanya-versből, úgy külön is: „A szomszédok lesben állnak, / hallani, ahol többen laknak, / hogy a hátulsóknak leadják a drótot: / *Vasséktól visznek.*” E halálkép remek kis életkép, valahogy nekem ez utal a legjobban Vass Tibor már-már kimeríthetetlen lehetőségeire (a maga műfajában, meg még-még kettőben-háromban).

Sokféle eszközzel él. Én kiemelem itt a *Kun Marcella ímélye Vass Tiborhoz* címűt, mely jópofa álidézettel nyit, íme: „*Gondolatim...Sex...Rex...*” Petőfi Sándor. S a nyelvrontás lehetőségét is megadja hitellel: hiszen nem másról, e-mailről van szó, azaz „ról/ről szó”. Mindenütt ott a trükk igyekezete, sőt nagyon sokszor teljes sikere, ahol a felszínebb vizsgálódás csak extráskodást sejtene. (Bár hát egy sok extrával megtoldott költészet messze nem toldott-foldott, s ha tényleges tartalmi vannak, a különlegességek pluszba jönnek.)

5. Nem akarom agyonírni dolgozatomat e pompásan változatos kötetéről; legyen a terjedelem – és a fő figyelem is – Vassé. A mellékdal (J.A.) megjátszása: *Mellé k. dal*. (Mintegy: mellék lett, mellé éklet, mellé kellett stb., mondom a magamét, sokunkét.) Vannak kóbor kutyás, vannak horror, vannak világbéke versek, azaz vers az ital utáni vágyakozásról (miért „azaz”, nem is tudom, csak én mondtam, s ez áll-tartalomjegyzék, ez a mellé k. dal). Azaz cikluscímnek álcázott ciklusjelölés. S jön a következő... aztán még a többi. E zek jó ötletek. S nem ötletszerűségek. Vass Tibor legnagyobb költői erénye, mondhatni, máris: hogy evidenssé tudja tenni a külön, a trükkös elemet. Mintha mi sem lenne természetesebb.

6. Vass Tibor = evidensen evidencia = ... Ez tüneményesen jól élhető, mégis, mondanom kell, veszélyes állapot (is). Meglátjuk, merre tovább. Mondom, a kimeríthetetlen tartalékok...

7. Teli a kötet tüneményekkel. Aki pompásan akar buszozni, mintegy, vegye meg. Ilyenek vannak: „A sörgyár Böcsön idáig látszik, / nincs az erkélyen / takarásban.” Remek dolgai vannak Vassnak akkor, ha oka is adódik, sőt, eleve leledzik a bizarrá tett fogalmazásnak. Történetei is jók. (Ld. például a szkíta könyvesbolt „történelmiségeit”.) Vagy a balos múltáb ügye. (Lomtalanítás a *Gyarmat utcában*.) Erdély Miklós fapofaságainak szép folytatása sok helyén a Vass-költészet.

Egyáltalán, nagyon nagy rangba ment fel poétánk.

Jön.

Most kell akkor...

ugye.

8. Tíz pontot jegyezgettem ki. A nyolcadik cetli, mondhatnám Vass stílusában, elkallódott. Persze, ez a stílus sok elődünké is volt. Az *Esőnap* anyaga homogén, ami kész mutatvány! S nem trükk. A jól megélt *igaz* (és nemcsak a valódi, vagy nemcsak a kalucsni!) következménye ez, aritmetikailag le nem vezetve.

9. Drukkolok Vass Tibornak, nem ismerem nehézségeit, még nem ért el ugyanakkor mindent, amit elérhet alkalmasint. (Nehézségeit épp ezért nem ismerem. Hogyan tovább, ha... Mi lesz, ha... kritikusi frázisok. Mégis kérdezek ilyeneket.)

10. Jó volt, Vass úr! Ezt kiabálom be éretlen-kért tribünhelyemről. Állóhely. Vass Tibor sáros pályán is gördülékenyen játszik. Csapata van, nem vitás, eltüntetett nyomokkal használ sok eszközt. hangja azonban rég félreismerhetetlen, oly költőink egyike, akik – ha végképp, de végképp nem válnak modorossá a szükségesen túl – sok örömről vihetik. És a maguk rendes, erős sikerére. Szép darab út megvolt már így is. Ritkaság, amilyen dinamizmus maradt során.

Apollinaire igazi harcteréről:

Vers Vass Tibornak

Dukay Nagy Ádám úr postájával, mégis

Véresőreggel lett volna a Clarkon itt,
hol 65. éve lakom,
bementem csaknem színjózansággal
egy több tonnás tűzoltóautó alá,
igen, ha jobban szedem a lábam,
kanállal szedték volna
össze
– talán –
a lábam,
talán a fölszedett fölös kilóim,
megrőtt májam (??)
buggyant volna ki így, buggy,
a kínai piacon vett nadrágomra,
de nem léptem,
a 65. mezőn járok,
itt már nincs lépés,
sosem nyughatom eztán mégse,
mert eredeti művészi látásomnál fogva
láttam úgy, hogy a busz, pardon, tűzoltóautó,
mégis menetel a körfogalmi kanyarba,
holott kereke mutatta már, akár a buszoknak,
ezért is a versbéli téveszté, hogy az Alagútba megy be,
tehát az orrom előtt húzott el komótosan, de ha rám jön,

az ég összes komófiókját kihúzták volna rám, mint egy életművet, azaz halálművet, és botrányos lett volna palacsintának lennem ama tájon, mely nem születésem helye ugyan, de melyet minden kimozdulással szemben preferálok. „Hát itt nagyfiú!!”

Vass Tibor: Esőnap. Versek. Parnasszus Könyvek. 2003.